

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 6Cdo/88/2016
Identifikačné číslo spisu: 6410210850
Dátum vydania rozhodnutia: 27.04.2017
Meno a priezvisko: JUDr. Ivan Machyniak
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2017:6410210850.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci žalobcu P., bývajúceho v L. O., proti žalovaným 1/ Okresnému súdu Veľký Krtíš, so sídlom vo Veľkom Krtíši, SNP 2, 2/ JUDr. Mariánovi Vladovičovi, sudcovi Okresného súdu Veľký Krtíš, 3/ Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Župné nám. 13, o náhradu škody a nemajetkovej ujmy, vedenej na Okresnom súde Žiar nad Hronom pod sp. zn. 7C/112/2010, o dovolaniach žalobcu proti uzneseniam Krajského súdu v Banskej Bystrici z 28. mája 2013 sp. zn. 13Co/367/2012 a z 26. augusta 2014 sp. zn. 14Co/845/2014, takto

rozhodol:

Uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici z 28. mája 2013 sp. zn. 13Co/367/2012 z r u š u j e a v e c mu v r a c i a n a d ě a ľ š i e k o n a n i e .

Dovolanie proti uzneseniu Krajského súdu v Banskej Bystrici z 26. augusta 2014 sp. zn. 14Co/845/2014 o d m i e t a .

Odôvodnenie

1. Okresný súd Žiar nad Hronom (ďalej len „súd prvej inštancie“) uznesením z 27. februára 2012 č. k. 7C/112/2010-171 rozhodol tak, že neodkázal žalobcu, ktorý požiadal o ustanovenie advokáta, na Centrum právnej pomoci. Rozhodnutie odôvodnil tým, že žalobca nespĺňa predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov (a tým aj na odkázanie na Centrum právnej pomoci), pretože v jeho prípade ide s poukazom na doterajší priebeh konania o zrejme bezúspešné uplatňovanie práva. Neboli preto splnené predpoklady na postup podľa § 30 O. s. p.
2. O odvolaní žalobcu rozhodol Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „odvolací súd“) uznesením z 28. mája 2013 sp. zn. 13Co/367/2012 tak, že ho odmietol. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že žalobca bol uznesením súdu prvej inštancie z 18. mája 2012 č. k. 7C/112/2010-182 vyzvaný na doplnenie chýbajúcich náležitostí ním podaného odvolania, pričom tieto náležitosti v súdom určenej lehote nedoplnil. Odvolací súd preto odvolanie žalobcu podľa § 218 ods. 1 písm. d) zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok (ďalej len „O. s. p.“ alebo „Občiansky súdny poriadok“) odmietol.
3. Proti uvedenému rozhodnutiu odvolacieho súdu podal žalobca dovolanie. Dovolanie odôvodnil tým, že rozhodnutím odvolacieho súdu došlo k porušeniu jeho práv garantovaných Ústavou Slovenskej republiky. Keďže nemá právnické vzdelanie a zákon v prípade dovolania požaduje zastúpenie advokátom,

súd mal jeho žiadosti vyhovieť a ustanoviť mu zástupcu z radov advokátov.

4. Súd prvej inštancie následne uznesením z 27. januára 2014 č. k. 7C/112/2010-220 vyzval žalobcu na doplnenie vyššie spomenutého dovolania z dôvodu, že neobsahuje náležitosti vyžadované zákonom.

5. Žalobca napadol aj toto rozhodnutie súdu prvej inštancie odvolaním, o ktorom rozhodol odvolací súd uznesením z 26. augusta 2014 sp. zn. 14Co/845/2014 tak, že ho odmietol. Odmietnutie odvolania odôvodnil tým, že smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je odvolanie prípustné [§ 218 ods. 1 písm. c) O. s. p.].

6. Proti uvedenému rozhodnutiu odvolacieho súdu podal žalobca dovolanie. Namietal porušenie jeho ústavných práv, a to práva na právnu pomoc, ktorá sa poskytuje osobám nemajúcim dostatočné prostriedky na zabezpečenie efektívneho prístupu k spravodlivosti.

7. Dňa 1. júla 2016 nadobudol účinnosť zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej aj „C. s. p.“ alebo „Civilný sporový poriadok“). Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“), prístupujúci k rozhodovaniu v tejto veci po 30. júni 2016, postupoval na základe úpravy prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 C. s. p. (podľa ktorého, ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti) už podľa tohto zákona. Keďže dovolanie v tejto veci bolo podané ešte pred 1. júlom 2016, podmienky jeho prípustnosti bolo nutné posúdiť podľa právneho stavu existujúceho tu v čase podania dovolania, teda podľa príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku rešpektujúc, že podľa § 470 ods. 2 C. s. p. procesné účinky dovolania podaného pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované aj po 30. júni 2016. Nevyhnutnosť takéhoto posudzovania vyplýva tiež zo základných princípov Civilného sporového poriadku, a to princípu spravodlivej ochrany porušených práv a právom chránených záujmov tak, aby bol naplnený princíp právnej istoty, vrátane naplnenia legitímnych očakávaní strán dovolacieho konania, ktoré začalo za účinnosti skoršej úpravy procesného práva (Čl. 2 ods. 1 a ods. 2 C. s. p.), a princípu ústavne konformného i eurokonformného výkladu noriem vnútroštátneho práva (Čl. 3 ods. 1 C. s. p.).

8. Najvyšší súd ako súd, ktorého funkčná príslušnosť na prejednanie dovolania a rozhodnutie o ňom ostala zachovaná i po nadobudnutí účinnosti nových kódexov civilného procesného práva (v tejto súv. por. tiež § 10a ods. 1 O. s. p., § 35 C. s. p. i nedostatok osobitnej úpravy v Civilnom mimosporovom poriadku, teda v zákone č. 161/2015 Z. z.), po zistení, že dovolania boli podané k tomu oprávneným subjektom, skúmal bez nariadenia dovolacieho pojednávania, či dovolania sú procesne prípustné a dospel k záveru, že len dovolanie proti uzneseniu odvolacieho súdu z 28. mája 2013 sp. zn. 13Co/367/2012 je prípustné a súčasne aj dôvodné. Dovolanie proti uzneseniu odvolacieho súdu z 26. augusta 2014 sp. zn. 14Co/845/2014 prípustné nie je a preto je potrebné ho odmietnuť. Najvyšší súd zároveň zdôrazňuje, že aj napriek skutočnosti, že žalobca nie je zastúpený advokátom a nemá právnické vzdelanie (§ 241 ods. 1, veta druhá, O. s. p.), povaha napadnutých rozhodnutí vylučuje, aby v prípade týchto dovolaní bolo možné nedostatok podmienky povinného zastúpenia považovať za dôvod pre ich odmietnutie. V situácii, kedy predmetom dovolacieho prieskumu má byť rozhodnutie, ktorým žalobca nebol odkázaný na Centrum právnej pomoci (ako aj uznesenie nadväzujúce na toto rozhodnutie), by trvanie na splnení podmienky povinného zastúpenia viedlo k popretiu vlastného cieľa, ktorý sledoval žalobca podaním návrhu na ustanovenie advokáta.

9. Dovolaním bolo možné napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťal (§ 236 ods. 1 O. s. p.).

10. Podmienky prípustnosti dovolania proti uzneseniu odvolacieho súdu boli upravené v ustanovení § 239 O. s. p. a § 237 O. s. p.

11. V preskúmvanej veci smerujú dovolania proti uzneseniam. Dovolanie proti uzneseniu bolo prípustné, ak ním bolo napadnuté zmeňujúce uznesenie odvolacieho súdu [§ 239 ods. 1 písm. a) O. s. p.] alebo ak odvolací súd rozhodoval vo veci postúpenia návrhu Súdnemu dvoru Európskych spoločenských súdov na zaujatie stanoviska [§ 239 ods. 1 písm. b) O. s. p.]. Podľa § 239 ods. 2 O. s. p. bolo dovolanie prípustné tiež proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa, ak a) odvolací súd vyslovil vo svojom potvrdzujúcom uznesení, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, b) išlo o uznesenie o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia, c) išlo o uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo o jeho vyhlásení za vykonateľné (nevykonateľné) na území Slovenskej republiky.

12. Dovolania žalobcu smerujú proti uzneseniam odvolacieho súdu, ktorými odmietol jeho odvolania. Uvedené rozhodnutia odvolacieho súdu nevykazujú znaky ani jedného z uznesení uvedených v ustanoveniach vymenovaných vyššie. Prípustnosť dovolaní preto podľa § 239 O. s. p. neprichádza do úvahy.

13. V súlade s ustanovením § 242 ods. 1 O. s. p., ktoré ukladalo dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnuť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O. s. p., neobmedzil sa dovolací súd len na skúmanie prípustnosti dovolaní podľa § 239 O. s. p., ale sa zaoberal aj otázkou, či dovolania nie sú prípustné podľa § 237 O. s. p. Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťalo dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (rozsudku či uzneseniu), ak konanie, v ktorom bolo vydané, bolo postihnuté niektorou z procesných väd vymenovaných v písmenách a) až g) tohto ustanovenia (išlo tu o nedostatok právomoci súdov, spôsobilosti účastníka, zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníkovi konať pred súdom a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom).

14. Žalobca procesné vady konania podľa § 237 písm. a) až e) a g) O. s. p. nenamietal a ich existenciu nezistil ani dovolací súd. Prípustnosť dovolaní preto z týchto ustanovení vyvodit' nemožno.

15. Vadu konania podľa § 237 písm. f) O. s. p. žalobca výslovne nenamietal, poukázal však na porušenie ústavného práva podľa článku 46 Ústavy Slovenskej republiky, teda právo, k porušeniu ktorého dochádza vždy pri odňatí možnosti konať pred súdom. Vychádzajúc preto z obsahu žalobcom podaných dovolaní, sa dovolací súd osobitne zaoberal otázkou, či v prejednávanej veci (ne)bola žalobcovi súdom odňatá možnosť konať pred ním [§ 237 písm. f) O. s. p.].

16. Odňatím možnosti konať pred súdom sa rozumie postup súdu, ktorým znemožnil účastníkovi konania (v súčasnosti strane sporu) realizáciu tých procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznával (napr. právo zúčastniť sa pojednávania, robiť prednesy, navrhovať dôkazy a pod.). Procesným právom účastníka konania je aj právo, aby rozhodnutie súdu prvej inštancie, s ktorým nesúhlasí, bolo na základe jeho odvolania preskúmané odvolacím súdom. K odňatí možnosti konať pred súdom môže dôjsť nielen činnosťou súdu, ktorá rozhodnutiu predchádza, ale aj samotným rozhodnutím. Takýmto rozhodnutím môže byť aj uznesenie o odmietnutí odvolania z dôvodu, že nemá zákonom predpísané náležitosti, resp. z dôvodu, že smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je odvolanie prípustné, ak záver odvolacieho súdu o tejto otázke nie je správny.

17. Uznesením odvolacieho súdu z 28. mája 2013 sp. zn. 13Co/367/2012 bolo odvolanie žalobcu odmietnuté z dôvodu, že nemá náležitosti podľa § 205 ods. 1 a 2 O. s. p. V odôvodnení rozhodnutia odvolací súd bližšie neuviedol, ktoré náležitosti odvolania vyžadované Občianskym súdnym poriadkom aj napriek výzve súdu prvej inštancie neboli doplnené. Odkázal na rozhodnutie súdu prvej inštancie z 18. mája 2012 č. k. 7C/112/2010-182, ktorým bol žalobca vyzvaný na doplnenie odvolania tak, aby obsahovalo rozsah, v akom žalobca napáda predmetné rozhodnutie, v čom toto rozhodnutie považuje za nesprávne a čoho sa odvolaním domáha. Možno preto vyvodit', že odvolací súd vychádzal zo záveru, že žalobca nedoplnil ani jednu náležitosť odvolania, na doplnenie ktorých bol súdom prvej inštancie vyzvaný.

18. Najvyšší súd následne preskúmal vec z hľadiska, či záver odvolacieho súdu, že odvolanie nemá náležitosti vyžadované Občianskym súdnym poriadkom obstojí a zistil, že tento záver odvolacieho súdu nie je správny. Z obsahu odvolania žalobcu totiž vyplýva, že ním napáda uznesenie súdu prvej inštancie z 27. februára 2012 č. k. 7C/112/2010-171, ktorým nebol odkázaný na Centrum právnej pomoci. Keďže rozhodnutie pozostáva z jedného výroku, ktorý je určený jednoznačne, možno mať za to, že odvolaním je napadnuté rozhodnutie v plnom rozsahu. Výzva žalobcovi, aby uviedol rozsah v akom rozhodnutie napáda, je preto neúčelná a neefektívna. V odvolaní žalobcu sa výslovne uvádza, že v jeho prípade nejde o svojvoľné a bezúspešné bránenie práva. Obsahom odvolania je teda aj vyjadrenie nesúhlasu s opačným záverom súdu prvej inštancie a teda je v ňom uvedené, v čom žalobca považuje toto rozhodnutie za nesprávne. Okrem toho v odvolaní žalobcu je výslovne uvedené, že žiada zrušenie všetkých doposiaľ vydaných uznesení, a teda aj toho, ktoré je týmto odvolaním napadnuté. Aj náležitosť odvolania spočívajúca v uvedení, čoho sa žalobca domáha, je tak naplnená. Súd prvej inštancie a odvolací súd postupovali pri posudzovaní náležitostí odvolania žalobcu príliš formalisticky nezohľadňujúc znenie § 41 ods. 2 O. s. p., podľa ktorého sa úkon posudzoval podľa jeho obsahu.

19. Napadnuté uznesenie odvolacieho súdu z 28. mája 2013 sp. zn. 13Co/367/2012, ktorý na vyššie

uvedené skutočnosti neprihliadol, je preto nesprávne. Odvolací súd odmietnutím odvolania z dôvodu, že nemá náležitosti vyžadované Občianskym súdnym poriadkom, hoci jeho záver o tejto otázke nie je správny, odňal žalobcovi možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f) O. s. p. Najvyšší súd napadnuté uznesenie odvolacieho súdu preto zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 C. s. p. v spojení s § 450 C. s. p.).

20. Najvyšší súd považuje pre úplnosť za potrebné poznamenať, že procesný postup súdu prvej inštancie, ktorý formou vydania rozhodnutia neodkázal žalobcu na Centrum právnej pomoci, z ustanovenia § 30 O. s. p. (v súčasnosti § 160 ods. 2 C. s. p.) nevyplýva. Súd prvej inštancie o tejto možnosti bol povinný stranu sporu len poučiť. Skúmať a posúdiť, či v danom prípade ide o zjavnú bezúspešnosť uplatňovania práva, patrí v zmysle § 6 ods. 1 písm. b) v spojení s § 8 zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii Centru právnej pomoci. Z obsahu podaní žalobcu domáhajúceho sa ustanovenia advokáta, v ktorých neustále poukazuje na to, aby rozhodol súd a že Centrum právnej pomoci ho zastupovať nemôže, sa javí ako najúčelnejšie poučiť žalobcu o možnosti obrátiť sa na Centrum právnej pomoci s tým, že tento orgán rozhoduje namiesto súdu o žiadosti na poskytnutie právnej pomoci a v prípade jej vyhovenia určuje advokáta, s ktorým žiadateľ uzatvorí dohodu o poskytovaní právnej pomoci.

21. Uznesením odvolacieho súdu z 26. augusta 2014 sp. zn. 14Co/845/2014 bolo odvolanie žalobcu odmietnuté z dôvodu, že smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je odvolanie prípustné. Týmto rozhodnutím v preskúmvanej veci je uznesenie súdu prvej inštancie z 27. januára 2014 č. k. 7C/112/2010-220, ktorým bol žalobca vyzvaný na odstránenie väd dovolania.

22. Podľa § 241 ods. 4 O. s. p. platilo, že súd prvého stupňa vyzval toho, kto podal dovolanie, aby nesprávne, neúplné alebo nezrozumiteľné dovolanie alebo dovolanie, ktoré neobsahovalo náležitosti podľa odseku 1, v určenej lehote doplnil alebo opravil. Ak sa aj napriek výzve súdu v lehote desiatich dní dovolanie neopravilo alebo nedoplnilo, predložil súd prvého stupňa dovolanie na rozhodnutie dovolaciemu súdu.

23. Podľa § 241 ods. 3 O. s. p. platilo, že ustanovenia § 209 a § 213 ods. 2 platili primerane.

24. Podľa § 209 ods. 1 O. s. p. platilo, že súd prvého stupňa uznesením vyzval toho, kto podal odvolanie neobsahujúce náležitosti podľa § 205 ods. 1 a 2, aby chýbajúce náležitosti doplnil, a poučil ho o následkoch neodstránenia väd odvolania podľa § 218 ods. 1 písm. d). Ak sa aj napriek výzve súdu odvolanie nedoplnilo alebo ak išlo o oneskorené odvolanie alebo podané tým, kto naň nebol oprávnený, predložil súd prvého stupňa odvolanie na rozhodnutie odvolaciemu súdu.

25. Podľa 202 ods. 3 písm. l) O. s. p. platilo, že odvolanie nebolo prípustné proti uzneseniu, ktorým sa rozhodlo o podaní podľa § 43 ods. 1 alebo o odvolaní podľa § 209 ods. 1.

26. Podľa § 218 ods. 1 písm. c) O. s. p. platilo, že odvolací súd odmietol odvolanie, ktoré smerovalo proti rozhodnutiu, proti ktorému nebolo odvolanie prípustné.

27. S poukazom na odcitované ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku možno uzavrieť, že uznesenie súdu prvej inštancie, ktorým bol žalobca vyzvaný na odstránenie väd dovolania nie je uznesením, ktoré Občiansky súdny poriadok umožňoval napadnúť odvolaním. Postup odvolacieho súdu, ktorý takéto odvolanie žalobcu odmietol, je preto správny.

28. So zreteľom na uvedené najvyšší súd dovolanie žalobcu, ktoré smeruje proti uzneseniu odvolacieho súdu z 26. augusta 2014 sp. zn. 14Co/845/2014 podľa ustanovenia § 447 písm. c) C. s. p. ako neprípustné odmietol.

29. V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 C. s. p.).

30. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.